

Коберник Галина,
к. пед. н., професор, завідувач кафедри теорії початкового навчання, директор Науково-методичного центру інноваційних освітніх технологій Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Україна

СУТЬ НЕПЕРЕРВНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Сьогодні необхідність неперервної освіти зумовлена самим життям, інноваційною діяльністю освітніх закладів, потребами особистості постійно удосконалюватися, підвищувати свій професійний імідж і статус.

В освіті і її відносинах із суспільством виникли протиріччя між:

– складністю сучасної виробничої діяльності, провідним компонентом якої стає інноваційний, і існуючим рівнем підготовки фахівців з вищою освітою;

– об'єктивною потребою в розширенні профілю підготовки фахівців, формування у них готовності до вирішення широкого кола інноваційних завдань та існуючою традиційною системою навчання, орієнтованою переважно на конкретну вузькопрофільну область професійної діяльності і недостатньо спрямованою на набуття інноваційних якостей;

– необхідністю формування у студентів професійно важливих для інноваційної діяльності якостей і не розробленістю теоретичних підходів до проектування відповідних педагогічних систем;

– необхідністю розвитку у студентів професійно важливих якостей спеціаліста як суб'єкта інноваційної діяльності і спрямованістю традиційної освіти лише на формування професійної, що розуміється як система професійних знань, умінь і навичок.

Виявлені протиріччя обумовлюють проблему підготовки такого випускника навчального закладу, який би був у змозі розв'язувати ці протиріччя. А так як вони постійно існуюватимуть, то це вимагає від людини навчання впродовж усього життя, тобто неперервної освіти.

Аналіз теорії і практики безперервної освіти за кордоном (С. Ю. Алфьоров, А. П. Беляєва, Б. С. Гершунский, В. А. Єрмоленко, Г. Л. Ільїн, А. М. Новиков, П. Н. Новиков та ін) показав наявність двох підсистем неперервної професійної освіти: формальної професійної освіти, що реалізує підвищення рівня освіти в стаціонарних освітніх установах і «трансформації кваліфікації», спрямованої на підвищення кваліфікації, розширення профілю, перекваліфікацію на базі наявної професії (спеціальності) або отримання нової (додаткової) професії (спеціальності) без урахування попереднього професійного досвіду в ході професійної підготовки (безперервність «по горизонталі»). Проте, проблема неперервної освіти на разі залишається недостатньо дослідженою, тому стаття присвячена саме цій проблемі.

Сам термін «неперервна освіта» часто співвідноситься з різними освітніми процесами і представляється як Освіта впродовж усього життя, Освіта дорослих, підвищення кваліфікації в професійній сфері, інші інтерпретації. Лавиноподібне збільшення потоків інформації, поява нових технологій у різних видах професійної діяльності вимагає постійного оновлення знань. Вікові та професійні межі стираються – нові технології вимагають нових умінь від людей будь-якого віку. У ряді країн діють регіональні, національні та міжнародні центри, які розробляють проблематику і координуючі програми та інформаційний обмін з питань безперервної освіти (переважно в руслі освіти дорослих).

На думку деяких учених, неперервна освіта не може розглядатися тільки як варіант чинної на сьогодні освітньої системи чи обмежуватись аналізом освіти дорослих. Йдеться не лише про компенсацію можливих недоліків базової освіти та прискорення професійної адаптації робітників і спеціалістів до виробничо-технологічних умов і потреб різних галузей народного господарства, які постійно змінюються. Ці завдання самі по собі досить

важливі і вирішуються за допомогою системи підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів – складника системи єдиної системи освіти.

Сьогодні найважливішим завданням саме неперервної освіти визнається створення умов для всебічного гармонійного розвитку кожної людини незалежно від віку, попередньо здобутої професії або спеціальності, місця проживання, але з обов'язковим урахуванням її індивідуальних особливостей, мотивів, інтересів, ціннісних настанов: «метою неперервної освіти є розвиток особистості в періоди як її фізичного і соціально-психологічного дозрівання, розквіту і стабілізації життєвих сил та здібностей, так і старіння організму, коли на перший план висувається завдання компенсації функцій і можливостей, що втрачаються».

Змістовно – неперервна система освіти – це система, що забезпечує безперервну якісну самозміну (саморозвиток) кожного учня(студента) за рахунок безперервної зміни його власних здібностей. Така безперервність не має внутрішньої межі. З нашої точки зору, перспектива освіти, та неперервної освіти зокрема, пов'язана саме з таким розумінням неперервності.

Основною особливістю такої системи освіти є забезпечення індивідуальної траєкторії саморозвитку для кожної людини. Саме саморозвитку, що розуміється як процес якісного самозмінювання власних здібностей.

Варто зазначити, що нову інформацію з метою поглиблення удосконалення, оновлення, доповнення знань, умінь, навичок впродовж життя, людина в сучасному світі може черпати з різних джерел: Інтернету телебачення, літератури, преси. Тому педагогічна, змістова організація дистанційного навчання (як на етапі проектування курсу, так і в процесі його використання) є пріоритетною. Так як в процесі навчання головним є самостійна пізнавальна діяльність учня (навчання, а не викладання), то важливо, щоб той, хто навчається, зумів самостійно здобувати знання з допомогою різноманітних джерел інформації, і з цією інформацією зміг працювати в зручний для нього час, використовуючи різні способи пізнавальної діяльності.

Самостійне придбання знань не повинне носити пасивний характер, а навпаки, учень із самого початку має бути залучений до активної пізнавальної діяльності, що не обмежується оволодінням знаннями, проте неодмінно передбачає їх застосування для розв'язання різноманітних проблем навколишньої дійсності.

Організація самостійної (індивідуальної або групової) діяльності тих, хто навчається, в мережі Інтернет припускає використання новітніх педагогічних технологій, які адекватні специфіці даної форми навчання, стимулюють розкриття внутрішніх резервів кожного учня й одночасно сприяють формуванню соціальних якостей особи. Найбільш вдалим щодо цього є навчання у співпраці (для активізації пізнавальної діяльності кожного учня в мережах), метод проектів (для творчого інтегрованого застосування здобутих знань), дослідницькі, проблемні методи.

Особистість має вміти працювати з новою інформацією: критично оцінювати її, на основі аналізу, правильно робити її відбір. Вона повинна бути здатною приймати рішення з чим погоджуватися, а з чим ні, тобто визначати свою чітку позицію і, в разі необхідності, вміти її відстоювати, доводити право на її існування. До того ж, перспективний працівник повинен бути готовим до творчого використання здобутої інформації в тих умовах в яких він працює, до тих ситуацій, які можуть виникнути. Ось саме до цього ми маємо готувати випускників ЗОШ та ВНЗ.

Отже, неперервна освіта – це сукупність засобів, способів і форм здобуття, поглиблення й розширення загальної освіти, професійної компетентності, культури, виховання, громадянської і моральної зрілості. Для кожної людини неперервна освіта є процесом формування й задоволення її пізнавальних запитів та духовних потреб, розвитку задатків та здібностей у мережі державно-суспільних навчальних закладів і шляхом самоосвіти.